

უბედურებისაგან დასუღი იქნას ხალხი, ამ ხილის საჩქაროდ გაცემაზე აუცილებელია. ახლად გადაკეთეს რუსეთის სატელეგრაფო სასურავი, რომელსაც ყოველ წელშივე აკეთებდნენ ხოლმე, მაგრამ სასურავი მინც არ ვარაოდ და მასწინვე წყალი ჩასლიდათ საკონდაეს ტელეგრაფის ჩამოს დროს. ენახათ წესის როგორც გამოდგება ეს სასურავი.

არ იქნება მეტი, რომ ამ ქალაქის დებულებებმა დაქალბერა გაუქმებულნი სკოლასკი რაიმე ღონისძიება აღმოუჩინონ და ისევე გამართონ. ან სასკოლო სატელეგრაფის სახელობა ქარა შეუნახონ სკოლასკი და უბრალოდ არ დასაზარაონ, რათა შემდგომი ისევე სკოლას მოახზარონ. სკოლის სადგურს გაქაჩავენ იმეტირ, რომ სკოლის შემდგომისათვის რაიმე წყარო აღმოუჩინათ, და ახლა სად მიდის ეს შემოსავალი, არ ვიცით. თუ სხვა რამე არ მოახზარეს ეს შემოსავალი, შემდგომი კიდევ ვიდრისება ქალაქი საქალბერა სკოლას, თუ არა-და, მაშინ სკოლის გამართვის იმედი ნუ-ღარავის ექნება.

სამეგრეო: სოფ. ნოსირი, რომელიც მდ. ტურბის ნაპირზე არის გაქიმული შვიდი-რვა ვერსის სიგრძეზე, მტკნალ ნოყიერი და უხვი ადგილია ბუნებით, მაგრამ მისი მკვიდრნი-კი ღარიბნი და დღატანი არიან. ამის მიზეზი მრავალია და ერთი მათგანი არის, რომ სოფლის არც ერთი რიგისი გზა არ აქვს, რის გამოც არც რისიმე გატანა შესაძლებელია დღემდე და არც შემოტანა. აქაურს გზებს უფრადობას არიან ახიბდები, სამაგიეროდ მამასახლისებნი ნოსირეულს თვალათის გზის საკეთებლად ჰგზავნიან. ასე იტყვიდა ძველი მამასახლისი და ასევე იტყვიდა ახალიც: უნდა ნახათ, თუ რა რიგად თავი გამოდებულნი არიან სოფლის მოხელეები თვალათის გზისათვის: ზრზრად მათთან უსერავენ ზურგებს საბარაოდ სახეობენ. ესეთი საქმიეობი

მამასახლისის ნამდვილად არ ვიცით რამ გამოიწვია. სად თვალათის გზა და სად ნოსირეული: თვალათი ეკუთვნის ნავსადგომს საბოქალბერა, ნოსირი-კი ახაზისა და ამიტომ ნოსირელების გავლენა თვალათის გზის საკეთებლად არც კანონიერია და არც ნაშრომიანი. გარდა ამისა, ნეტავი ცოდნით რა გაქილება ადგია ისეთი თვალათს, რომ იმისთვის ნოსირელებს აუქმებენ. თვალათის საზოგადოებამ რეაგის ცხრაასი კომლი კაცი ითხოვება, ნოსირი-ში-კი მხოლოდ სამასიოდ. მართალია, სოფლის მოხელეები ამბობენ, რომ მათთვის რამდენიმე აკატესა, მაგრამ ეს დასაჯერებელი არ არის.

სანსტორიო და სანსიმოლოზიო აღწერა

ვერიადს სეპასის (შემდეგი)

ოცის ან ოც-დაათის საყენის სიზოგზე ამ მონასტრიდან ჩინებულის უფრის გზით მიხვალთ ერთ ვერცერთი კლდის ძირში, რომლის ერის ბილიკზე სდგას კლდის სვეტი, სიმაღლითი 40-50-ოდ. საყენი და სიმეზლი-სი-კი 15-16 საყენი. იმის თანხვედ მოსინანს პატარა ქარის მსგავსი გამოქვამული და ზედ აშენებულია ეკლესიის მსგავსი შენობა, რომლის თიხებზე მრავალ ვეარი მცენარე და ხე აღმოცენდება; ძირს პატარა და მწვენი მინდორი უყვებს, რომელზედაც მწვენიერი ჩრდილოანი ცაცხვი ჰგვარავს ერთს პატარა ეკლესიის თავის საშრეკლოთი. ამ პატარა ეკლესიაში იწირება წელიწადში ერთჯერადი წიკ მოთავსდება არა უფროს 12-13 სვეტი ეკლესია, რომელშიაც ყოფილია წმ. სიმეონ სვეტლის ხატი. ეს ხატი დღეს მთავრე, ახლად აშენებულ შენობა ეკლესიაში ასყენია. წმინდა სიმეონ მსუვეტელის ცხოვრება და მას-

*) იხ. ივერია № 168.

თან მეტყუარანი მსოფლიო ეკლესიის წმინდათა მოქმედა აღუწერილი. ილიარიანი, რომელიც თვალათი-კეზე დაუფრებულა მშველს. ამ წმ. სიმეონის ხატი, როგორც მამამა ამ ეკლესიის დაიკვამა სპ. ხედილდნენ, ჩამოსვენებულა იმ კლდის წვეროზე მდგომარ ეკლესიიდან. ერთი ხელ ეილაც მეკლესიიანი მოსულან ჩვენი შილა, განაგრო იმან: დაუცქენიანი შესულა ამ კლდეზე და ეკლესიაში ნივთების დათვლიერება. რაღაც ნაწილად შესულან და როდესაც უნახათ მრავალ ვეარი ძვირფასი ნივთებობა, დასდგომით თიხები, დაუკარგეთ მხედველობა და გზა აქეთ წამოსახედილად ეგრ შემოუგებთ. მაშინ დაულოქნით და შეგედიტებან წმ. სიმეონის ხატს: „თუ შენის მადლით და შეუწევით ჩვენ თვლი ადგებულეა, დასამტკიცებოდა ლოთის ძალისა და ამ ვეარის სანსულისა წავასვენოთ მხოლოდ შენი ხატი, ავიგოთ ქვეყი ეკლესია და დაგვავროთ შილა“. მაშინვე თიხები ახელიათ, ეს ხატი ძირს ჩამოუტანით, ეს პატარა ეკლესია აუგოთ და შიგ დაუფრებთ. აქ ეს ხატი ცხევა ამ რამდენიმე წლის წინად. დღეს-კი მთავრების ნებ დართი გადმოტანილია ახალს ეკლესიაში, რომელიც ახალს გეგმაზე და მწვენიერის თილის ქეთი არის ნაგები. ამ ეკლესიაში წმ. სიმეონის ხატს გარდა არის ერთი მაცხოვრებელი, მოკლდელი ვერცხლით, და ზედ ასე აწერილი:

ქრისტე დასწოთ და სტო მასსოგრასისა, დოივე წიგნისმესასთასი: ამ სოფელს ადგებრეუ საუყურსა, ცოდვანი მისინა შეუდგენ და მის უფლად. ხატი ძველის ჩელობისა არის, სიგრძე აქეს ორი მტკაველი, სიგანე-ერთით. სვეტის ეკლესიის კედლებიდან პირდაპირ მოჩანს ძველი ნანგრევი კედლები ოდესმე შესანიშნავი კაცის ციხისა, საიდანაც რისხვასა და კრულვას სცემდ ხოლმე მტერს კაც-

სის ზარბაზნია. ეს არ გავგონია იმერეთში და ცი არა ჰმარაგო ჩვენს მესაივის დროს შემადგე უნახას. აგზორდეს კაცის ზარბაზნია... დღეს ამ ოდესმე შესანიშნავ მტერს: ადგილებს, საიდანაც მტერს რისხვას სცემდნენ, როგორც დას-საკლდებოდა ციხის კედელი და არის ამდართული და ახაყად დასჩერება ერთის მხრით მეუის ნამოსახლარზე მდგომას აწაწავენ პატარა ცაცხვს და მეორე მხრით-ცეკლქ მინდარეს კაცურას სდგენს ამ უნარმაზარ კლდელის წიხს, მტერს მტერებან ამ ისტორიულს ნოსის და გავგონა პოეტის სიტყვები:

ვლგვერ თქვენ წინს თაჟ-სისრადი, ფაქრთ მოქალაქე, ვლგვერ და ფაქრთ მისაღებუ, რვე არს წარსული...

ამ ციხის კედლებიდან რამდენიმე ნახებულ არის კლდე, კაცხე-სამე სიათვე მდ. კაცხურას. კაცხურა მქვედრე, ჩქარი და ცივი წყალია, რომელიც მიმდინარეობს რამდენიმე ვერსის სიშორეზე და ერთივე მდ. ყვარიალს. ეს მდინარე სასეთ მწვენიერის თიხით-კალმებით და ეკეთების თვ. ღონისძიებს, რომელიც შეეისიდან ჰქარინთ ნახებობს მტკიცედ აქეთ დაულოდ, ასე რომ ამ მდინარეში, გარდა თ. ღონისძიეთა, არავის არა აქვს თევზაობის ნება. და საჩხერეში მიმავლ გზით სწორედ ამ პატარა მდინარეში უნდა გაზრდებოდ. ზედ ხილი არ არის, რა-ცა წყალდიდობის დროს აბრკოლებს მგზავრებს. სოფ. კაცხედან ორის საათის სისაირლოა ახლად. პათორამდე. პათორა დიდი ხანი არ არის, რაც დანიბადა.

შავის ქვის ზიღდა დაიწყეს თუ არა, აქ კანტორები გამართეს, კანტორებს დღესმეტი მოქყე, დღესმეტი ფურნები, თორიანებს სამიკინოები და დღეს პატარასანი პატარა მაზარა. აქ მწიფი საწარმოა კაც, თუ ახლოს არ მიხედო: შავის ქვის მტკიბით მიღალ შემუშვილია. იმ ადგილას, სადაც პატარა დღევ პათორა ერთის მდ-

ყვარილას, იწყება დღევები და კანტორები და გაქიმულია ნაშავი ვერსის სიშორეზე. პათორა მდებარეობით ვეკა და ისეთი უნარმაზარი პიტლო კლდეები არტყა ვარშეში, რომ პოეტის სიტყვები: „უსტკულნი ჩანჭეტლები, კლდენი თვალ-ვაღწედენენლო“ ნამდვილად ამ კლდეებზე არის გამოკრილი. შუაზე ჩაუღის მდ.

ყვარილა და ამ ყვარილის პირზე ვეკე ქალაქი ათასობით და ათი ათასობით აუყვია მტე ქვა საყენობით დადგებოდა.

პათორას რომ მიხვალთ, თქვენს ყურადღებას შექმდვი ვარშეობა მიიქცევს: ზარბის თაქში, იმ ადგილას, სადაც პათორა და მდ. ყვარიალი უფრადობით ერთმანეთს, გაცეთებულია პატარა ზის ხიდი. ამ ხიდთან მოდის ყველა გზა. აქა დგანან თითქმის ყველა კანტორების წარმოადგენელი ყმაწვილი ბიჭები, დაიარაღებულნი და დამზადებულნი სამუშაო-კრიგოდ. სდენად და იცქირაგებან გზებისაკენ. ერთი ენახათ გამოჩნდა ზესტაურიანად მომავალი ცარიელი ურები. უტკივე ყველა გეგქენება, ერთი შეუფრდება ურებზე, მეორე დაუხვდება წინ და მესამე და მეოთხე-კი მიხედვს უკან და მისსახს: ზვის ქვას წიღებ, ჩემი ქვა წიღებ ქმობილო, არა, ჩემი „საზენი“ უფრა მდიდარია, არა, ჩემი უფროა ზესტა მოცემსა“ და სხვანი. საბარალო მუშაში არ იცის არა ჰქვას. შექენება ერთი ლაზარა, ერთი ჩხუბი და მხარად ცხვარ-პარის მტკერეც, გამიზრავებს რომელიმე და წაყვანს ურებს. დიდი უფრებობა და ქურდობა-ავანება კობა თურმე პათორაში, მაგრამ ვინ არის მშველელი? იმ დამეს, როდესაც იქ ვახლით, ერის საბარალო რაკველ მეზურეს დაეცნენ ავაზაკნი, წაართვეს პურები, ზეთი თუხანი ფული და გაუდგნენ თიანთს გზას. ალღამა უწყის, ვინ იყვენ, ან სადა წაივებენ.

პათორადგან საჩხერემდე მიმავალ გზით სულ ათის წუთის სისაირლო იქნება მიღვიმეს დედათა მო-

გი ახრ და, ვაჰ... (რუსი-რამდღ ეს-ვეე მამასახლისს და ჰკოჩხას, მეგრე ვლგეს ამის ახლოს, ახუკეს კვლავ სულ უსურეს, იმისთვის უგება და სურსასუ). მამასახლისს. (დადისებს) სიყვარულის შარბათო, რაზედ მოგიწყენია. (მეგრესს). ვაბო! თუ ძმა ხანი, ი ოპრად არა ვაგოას-რა, ან იქ არ საიღამა გგვერთავდეს, თორე, ხო იცი, მასწინვე ვახუში ჩავგადგენს ყველას და თავი მოაქვრის

გიკო. (აღებს დაიარს და მეგრის) „ბანო ტანტანო, გულ-წამტანო, ტკბილი ხშიანო, მწყნარო, ნარანარო, გაბადარლო, გიროს თიანარო. (ბარსუებს დაიარს) მწერალი, შენი, შენი! გაიბერე ქანჭურვან! ვირაქვლებო, ჰაჯან-ჯანი, გიკო-ჯან!

გიკო. (მეგრას) პირ-შუქიანო, შაკთვალდები, სანდომიანო, მტყე-კოკო-ნო, ენთით მთვრლო, ვარდო მზიანო! (ბარსუებს დაიარს) მიეტკანი. (გიკოს პრანსუითის კოლონი) დაიკა, გაუბოძო! დაევე დაიარა! (გიკო ჩეკვება) ვინ ოპრება არა ვაგოას რაო, მამასახლისო? ჰოო, აი ჩვენებანთ ქალღმრ-ჩხაპაპა. და-იკარგოს ერთი-და... ი რა ჩემი ფეხების კაცია, რა იმამ შუეშინებთარ. ეს გულში რო გედეა, პირად როგო პიქვი! ისიც შამირტეტეს, იმის გა-

შეთიც და იმის თავ-მოქრილი კაციც თავ-მოქრილიც თითონ არი და დმბით-გამწურალიც. დილას ჩემი ჯალბი მეძახას: „ქა! მოდი, ერთი რა ვახაროეა: წუხელის ჩვენებანთ ქალღმრ-ჩხაპა კუქვე შეშლილა და სუ ოპ-წიფოე უტყვევია მთელი სახლისი ჯამ-ჭურჭლოა“. „ქა! ენა-ეკელი დმბითსა-მეთიქა! აი ამოაგლოს გაშენმა იმის რტორანი თავი! კუქვე შეშლილმა, მა რა ეშმაკი დავმართებთ, ი მეტო-მეტი შინ გდებისავან და წიგნებში ჩაყურებისაგან. ნეტავი ერთი იმითინ ი შურით სავსე თიხებით დაბოთრჩენინა ი ძირში ჩემი ხელით და სხვა არა მინდო-რა ქვეყანაზე! არა, მე ვიცი ერთი ი ღალაბი და მტკიბელებრტინებმა ჯოიბით და დამჩრება კუდა-ამოქუბებული. ახლა რა მამალია-და-ღმერთო-კი შაკო-ღე, მამისა რა ბრალია მაგრამ ეგული რო ევლარ იტეს, — იმ დღემ და მდგომი და მეუბნება: შენა, შართოლი, სოჯელობა გამოგიწყო ნიტრო, მაგრამ შენა იმ ნიტრას არ ამოშავებო, შენაო საწყუო ნიტრა დიდი გიღვაო, ტრიეტკაც პატარა გაქეო, საჭორონიაც ატყუებ ხალხსაო და მამა სისხლადაცა ჰყოდი ყველა მდავი-მღურესაო. მამასახლისო, დაიკარგოს იქიღამი უშაველი რაღაცა აქია-ბაქიების მოჯღანბე ი ქალღმრე და თათი-თავი

რაღაცა წითელი კოქიჰონია, მართლა და იბერებს ი ნახლინის სვეტტარბითი, (დაიბანო) ჩემო სულის კოლოფო, რაზედ მოგიწყენია.

მიეტკანი. ახლა დაიკა, რა პასუხი მივედ როგო პირში ჩემი გამოკველდა! (მისი იმალდა) რა მიღებ-მოიღებდა! (მისი) შენა-მეთიქა! რომელი-მეთიქი მოხელე და მოსამართლე ხარ მეთიქი და რა უფლებად გაქე, რო ჩემ ნიტრასა-წარტრიტეცაა ჰქვლები მეთიქი. შინ თუ მოხელე ხარ და ძალი გაქე-მეთიქი, წიდი ჯერ ი სოჯიოი ეკლესია სომეხებისა და ჩარჩემის აღორ-წყაროლი საწყუოები დაღამებ, რო ევლარ დაიკეგონ: ქართიელს რო კუკა ჰქონდეს, სომეხი მეთიქი მოკვედებო, და მემე იბაქეაქე ჩემთან მეთიქი. თუ არა-და, შე რა თვალები გავსრება, მე რო ტკბილ დღევასა ეცამ-მეთიქი. „დღეა, დაიკა, შე შენ გიჩვენებ შენ თანაშაშა“, დამემეტი და გაბარულ და დაწამებული. დაიკა, დაიკა თუ მითხარ, ერთმანად ყურებზე ხახუკი არ დაწამა და პასუხი არ მიიქე-მეთიქი, მეც შევედ და მიეტკრილი მეუტრას. ხა, ხა, ხა! ალბად იმის იმედი აქეთ: ვაშეთის ჰქონდა ვადეკეტე და ამით მამის თავ-ხარ დაეცემა!

მამასახლისი, დაიკარგოს იქიღამი... ანტი-ქრისტესული და მტკიბელები ი ე-

მაიკის თმა და ტურულა კანჭები და მართლა რაღაცა დენერალი ჰგონია ი თავი თავი და იბერება ბტიერი გუდასავით.

მიეტკანი. (სისა ყფრო იმალდას) არა, მოდი და ნუ გეწყენება!.. კაცო, ნეტავი ი პარ-შაკე ქალბოთი მინც არ იყოს, ჩემი პატორი ბიბა-შვილი მინც არ იყოს და კიდე ვა-ნაკულ თოქტანს. მაგრამ გული გე-წყის და გილირანდეს, როცა ჰხედავ, რო შენიანიც შენა მტკობს, სასამე რგებობის, კოლონიკობს, თაქის ქეკრქში არა დგება, შენი კარგი პაუის და ცდილობს როგორმე მოგახსნაროს და ამოგადგოს ბოლოკითი ძირან-ფესვენად! ჰო, კარგო, ნიტრა დიდი მაქე—ეს მართალია. ეს მეც ვიცი, შენც იცი და ყველა აქა ბიხანგელ-მაქე, მაგრამ, აი დიდებო შენთინ, დმბორო! იმამ არა უნდა, იმამ არა ჰხებოქე! იმამ რამ ვართმეც, იმისამ რა გუქამ, იმამ რა თიღელნი ვიხრება, ი თვალმ დასათრებნი! დმბორო, შენიველე, ე რა ამოსაწყვეტი და მართალი ხალხი ზღბმა თანდათან, თქვენი ნიტრამ! შენი კარგი ჰქვლები, თვალები ვიხრებთ და იმხედვაც ი შენი ბოლომთა სქდებანა, რატო ჩვენც არა გევე ღუქანი და ჩვენც არ გევიდვა დიდი ნიტრაო. ფივე! ხათაბა და ეს არალო! ვახსენ, შეიროლას,

შენც ვახსენ ე ტალი დუქანი და შენც დადგი ი ობერი დიდი ნიტრა, წინ ვინ გიღვება! თუ არა-და, რად გეთხრება ე დასათრელი თვალნი და რათა გშურს სხვის ტკბილი ღუქანა.

ჩხუბა, აი თავის მეტი ნურა მოგიკლეს-რა შენ, თავის მეტი! ერთი მითხარ, მამა-შვილბობას: მეც სადა ჰმანდებოლი იმ დროს, როცა ქრისტე დმბორო ქვეას არიგებდა? შეოხე-რო, ი კაც შენი ღუქანა-კი არა ჰშურს, ი კაცი ღოთის ნათელი და ნაშა-ვლი აღმანია, უფრანს სიმართლედ და პათორისნება, ენა-ღება საწყლოდა და წყუს, რა ჰხედავს ვერე უღმრთობა ჰქამენ და ჰყველდობს, თუ იგრევერამ ჰავსმენს მამასახლისისა. ნათეკიანა: უსირცხვილოა თუ არ არა ცხენ, მაშინ მორცხვი გაურცხვიდებო, და აი იმ კაცის საუღლეც ეს არი და გაზეოთი მათთვის და ხალხის გამოსაფხიზებლად გაუჩენია დმბრის, ენა-უკველი იმის ი ქრისტეში და სა-მართალიო.

